

СТАНОВИЩЕ

на

участниците в конкурс за академичната длъжност „доцент“ по
професионално направление

3.2 „Психология“ (организационна психология, експериментална
психология) за нуждите на катедра „Психология“ към
Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“

Автор: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

На обявения в Държавен вестник, бр. 97 от 13.11.2020 г., конкурс за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2 „Психология“ (организационна психология, експериментална психология) за нуждите на катедра „Психология“ към Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“, документи е подал един-единствен кандидат – д-р Йоанна Михайлова Недялкова.

От формална гледна точка са спазени всички изисквания на закона, така че процедурата по конкурса е напълно легитимна.

От съдържателна гледна точка д-р Йоанна Недялкова участва в конкурса с тринадесет публикации – една монография в съавторство, една индивидуална монография и единадесет самостоятелни статии. Считаю, че това е адекватна научна продукция, отговаряща на стандартите за участие в хабилитационен конкурс за академичната длъжност „доцент“.

Безспорно е, поне според мен, че с най-голяма тежест сред представените от д-р Йоанна Недялкова публикации е нейната индивидуална монография: „Агресията – теоретични и емпирични измерения. Стратегии за справяне“ (Издателски център на ВСУ „Черноризец Храбър“, 2020). Между впрочем, тази монография изглежда естествен резултат в изследователските търсения на кандидатката, тъй като

темата за агресията е една от централните в нейните научни интереси и тя присъства в няколко предишни статии, които също така са представени за участието ѝ в конкурса. Онова, което е обективна новост в монографията, но заедно с това и един от най-важните научни приноси на кандидатката, е поставянето, дискутирането и изследването на агресията в съвременните условия на наложена изолация и всички произтичащи от това проблеми в психичните преживявания на хората. Повече от сигурно е, че днешната екзистенциална криза и особено последствията от агресивното поведение на личността в различни социални контексти нанасят психични травми, чиито резултати в бъдеще са както непредвидими, така и проблематични за човешкото съществуване изобщо.

Едва ли ще бъде изненада, ако кажа, че в тази своя монография д-р Йоанна Недялкова демонстрира изключително задълбоченото си познаване на проблема за агресията, на факторите, които детерминират агресивното поведение – биологични и социални, на отношението между несъзнавано и съзнавано в регулацията на поведението на агресивната личност, на нейната структура, на ролята на семейството и социалната среда, и т.н., и т.н. И всичко това пречупено през спецификата на съвременната ситуация, която налага извода, че агресията и насилието не могат да бъдат изцяло преодолені, но би трябвало чрез преосмисляне на техните последици да се потърсят начини за минимизиране на пагубното им влияние и травмиращи преживявания както за субекта, така и особено за обекта на агресията и на насилието. Изглежда не само логиката на изложението, но и собствените човешки качества и хуманни помисли на д-р Йоанна Недялкова я отвеждат до изхода, който тя предлага за превенция и евентуалните перспективи за преодоляване на агресивните намерения. И тук, според мен, се откроява другия съществен принос на монографията. За какво става дума?

Вероятно е разбираемо моето пристрастие към специфичния, защо не и терапевтичен механизъм, който кандидатката споделя съвсем откровено

относно начина за преодоляване на агресивните нагласи на личността – пътят на самопознанието. Само ще припомня, че този път е фундаментална позиция на будистката психология като първата феноменологична психология в историята на човечеството, но заедно с това и на всички останали азиатски философско-психологически системи. Осъзнатостта на собствените преживявания, възможно дефинируема като перманентен процес на „самоосъзнаване на осъзнаването“, наистина предлага самоутвърждаването на твърде различен от традиционния западен жизнен модел, за което става дума и в изповедта на авторката, която, струва ми се, трябва специално да бъде поздравена за тази си смелост. Още повече, че през последните години се забелязва тенденцията, включително и в традиционната западна академична психология, все повече представители на нашата цивилизация да се обръщат към психологическото познание, съдържащо се в старите азиатски философско-психологически системи и особено в будистката психология. Остава само да допълня, че в края на монографията си д-р Йоанна Недялкова споделя резултати от собствено емпирично изследване, което на свой ред отговаря и на академичните изисквания на западната традиционна университетска психология.

Другата, колективната монография: „Приложения на психологията“ (Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“), в съавторство с проф. д.пс.н. Галя Герчена, е посветена на изследване на психологическите проблеми на управлението. Изходната позиция тук е акцентът върху разкриване на основните психични характеристики на личността като член на социални групи и организации. На тази база изследователският интерес се насочва по-конкретно към спецификата на взаимоотношенията между хората в контекста на управлението както в техните формални, така и в неформалните им аспекти. Адекватна е интерпретацията на конформизма, груповата динамика и на социалните роли в организацията, а специално внимание се обръща на проблема за мотивацията в управлението и на

ефективното общуване като важна предпоставка за успешни преговори. Не е подминат и проблема за агресията и междуличностните конфликти, а също и специфичните психологически подходи за тяхното преодоляване. Особено евристична е идеята за разграничаване на два възможни стила на управление в организацията – мениджър и лидер, върху чиято основа са споделени оригинални съвременни методи за психологическо обучение на мениджъри. Важно е да се подчертае, че частта, която разработва д-р Йоанна Недялкова, отговаря напълно на научно-изследователската и на преподавателската област на обявения конкурс.

Що се отнася до статиите, в тях са отразени разнообразните интереси на д-р Йоанна Недялкова в областта на психологическото познание. Както вече споделих, агресията е важен акцент в нейната изследователска работа, а на нея са посветени статиите: „Тревожност и нейната връзка с агресията“ (2011), „Интернет и агресивно поведение“ (2014), „Мотиви на престъпното поведение“ (2012) и „Фактори за формиране на агресивните атитюди (биологически и социални)“ (2014). С особено актуално значение, поне според мен, е изследването на връзката между интернет, тоест ползването на социалните мрежи, с появата и възпроизводството на съвременната и твърде специфична форма на виртуална агресия, която поставя сериозни предизвикателства както пред психологическото познание, така и пред психотерапевтичната практика. Очевидно е, имайки предвид и другите ѝ статии, че този изследователски интерес на д-р Йоанна Недялкова е част, конкретизация на по-обширното ѝ внимание върху психотерапията и психологическото консултиране като цяло.

Разбира се, оттук следва и онази част от творчеството на д-р Йоанна Недялкова, към която по разбираеми причини съм особено пристрастен – акцентът върху екзистенциалната проблематика и екзистенциалната психотерапия. Бързам да кажа, че съм изключително приятно впечатлен от демонстрираното от кандидатката задълбочено познаване на основните

екзистенциални преживявания и на психотерапевтичните подходи, което не ѝ пречи откровено и по човешки да споделя и своята интерпретация на екзистенциалната проблематика. Към тази изследователска област са отнесени статиите: „Смисълът на живота и екзистенциалната проблематика“ (2004), „Основи на човешката сексуалност и мотивационни аспекти на сексуалното поведение“ (2004), „Психотерапията като научен проблем“ (2004), „Превенция при лишени от свобода“ (2013), „Страхът и отражението му към субективното преживяване на времето“ (2016), „Логотерапия, екзистенциални фрустрации и ноогенни неврози“ (2016) и „Цикличност на чувствата“ (2004).

Няма да бъде преувеличено, ако кажа, че изходната методологическа рамка, която д-р Йоанна Недялкова ползва в своя изследователски интерес към екзистенциалната проблематика, е логотерапията на Виктор Франкъл, основателят на Третата Виенска психотерапевтична школа. Това е особено възбуждащо обстоятелство, тъй като наистина може да се каже, че неговата логотерапия е една от основните теоретични и практически отправни точки на съвременната екзистенциална психология и екзистенциална психотерапия. Безспорно е, че екзистенциалната проблематика „пристига“ в традиционната академична психология чрез такива извън университетски творчески постижения като европейската екзистенциална философия от ХХ в., логотерапията на Виктор Франкъл и нейното европейско развитие, и, разбира се, американската екзистенциална психотерапия на Роло Мей и Ървин Д. Ялом. Проблемът тук е, че екзистенциалната проблематика много трудно се вписва в смятаните за безспорни *научни* изисквания на традиционната университетска психология – смъртта, смисъла на живота, самоубийството, свободата, любовта и т.н. са преживявания, към които стандартните емпирични и статистически процедури на традиционната западна психология са *почти* изцяло неприложими, както твърдеше още Ървин Д. Ялом, а преди него и Роло Мей. Ето защо, поне според мен, д-р

Йоанна Недялкова заслужава безспорни адмирации за начина, по който тя преодолява тези затруднения, а именно чрез предложените от нея *практически модели* за психологическа помощ в различни области – в организациите, местата за лишаване от свобода, индивидуалната и групова работа с хората. Казвам това, защото за мен *не* емпиричните изследвания и статистическата им обработка са *практическият метод* на психологията, а тъкмо психотерапията и психологическото консултиране като цяло могат да бъдат и са този *практически метод*, тъй като те ни дават в опита *a posteriori* онова, което предварително е мислено теоретично *apriori*, съгласно научната логика още на Имануел Кант – психоанализата на Зигмунд Фройд като терапевтичен *практически метод* е само конкретен пример за тази логика. Така че, казвам го още веднаж, аз не само споделям, но и съм дълбоко ангажиран точно към такъв изследователски път, който следва и д-р Йоанна Недялкова.

Едно от важните изисквания към рецензирането на хабилитационни конкурси и дисертации е споделянето на степента на съответствие относно представите на кандидата за собствените му научни приноси с тези на рецензента. В случая държа да подчертая, че такова съвпадение е налице, дори нещо повече – по-горе, що се отнася до индивидуалната монография на д-р Йоанна Недялкова, аз подчертах още два нейни приноса, които не са формулирани от нея, макар че могат да бъдат разбрани в по-широкия контекст на онова, което тя е предложила като свои приноси. И още нещо, което държа да подчертая – през моя 34 годишен опит съм рецензирал над 130 хабилитационни конкурси и малки и големи докторски дисертации, и сигурно мога спокойно да кажа: „Рецензирам, следователно съществувам“, но в някои от тях съм срещал формулирани приноси, като че става дума за конкурс за Нобелова награда. В случая приветствам именно начина, по който д-р Йоанна Недялкова е подходила към тази толкова деликатна част от всеки един конкурс или докторска защита – скромно, точно и съвсем

коректно, което е признак не само за нейните научно-изследователски, но и чисто човешки качества.

В заключение, имайки предвид всичко казано дотук, но също така демонстрираната от кандидатката обща и психологическа култура, съвсем убедено предлагам на достопочтенните членове на уважаемото научно жури да дадат на д-р Йоанна Недялкова академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2 „Психология“ (организационна психология, експериментална психология). Считам, че това ще бъде както адекватна оценка за нейната досегашна научно-изследователска работа, така и важен импулс за бъдещите ѝ творчески търсения и преподавателска дейност.

13.02.2020 г.

С о ф и я

Автор:

(проф. д.пс.н. Людмил Георгиев)